ILMIY TADQIQOTLAR VA JAMIYAT MUAMMOLARI
nomli ko'p tarmoqli masofaviy,onlayn respublika konferensiyasi

Sayt havolasi:https://e-conference.uz/index.php/itjm Oktabr,2026

O'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILGAN IJTIMOIY SIYOSIY ISLOHOTLAR XALQARO TASHKILOTLAR NIGOHIDA

Boboqulov Muzrobbek Ergashevich
SHDPI 2-BOSQICH MAGISTRANTI

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-siyosiy islohotlarning xalqaro tashkilotlar, xususan, BMT va uning tuzilmalari tomonidan e'tirof etilishi tahlil qilingan. Shuningdek, mamlakatning Ochiq ma'lumotlar reytingidagi (ODIN) o'sishi, inson huquqlarini ta'minlash va barqaror rivojlanish yo'lidagi yutuqlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, ijtimoiy-siyosiy islohotlar, xalqaro tashkilotlar, BMT, inson huquqlari, Ochiq ma'lumotlar reytingi (ODIN), barqaror rivojlanish.

O'zbekiston Respublikasida Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar va ularning natijasi dunyo hamjamiyatida o'ziga xos munosib e'tirof e'tilmoqda. Prezidentimiz boshchiligida ishlab chiqilgan strategiyalar va istiqbolli loyihalar aholining hayot tarzini yaxshilashga , fuqarolarning davlatdan rozi bo'lishini ta'minlashga hissa qo'shmoqda.

Islohotlar samarasini biz O'zbekistonning Ochiq ma'lumotlar reytingida (ODIN) dunyoda 30 – pog'ona yuqoriga ko'tarilganidan bilib olishimiz mumkin .

O'zbekiston Open Data Inventory (ODIN) reytingida:

- 2015 yilda baholangan jami 125 ta mamlakat ichida 3 ball to'plagan holda oxirgi 125-o'rinni;
- 2016 yilda baholangan jami 173 ta mamlakat ichida 13 ball to'plagan holda 168-o'rinni;
- 2017 yilda baholangan jami 180 ta mamlakat ichida 18 ball to'plagan holda 167-o'rinni;
- 2018 yilda baholangan jami 178 ta mamlakat ichida 19 ball to'plagan holda 168-o'rinni;
- 2020 yilda baholangan jami 187 ta mamlakat ichida 63 ball to'plagan holda 44-o'rinni;
- 2022 yilda baholangan jami 192 ta mamlakat ichida 66 ball to'plagan holda 40- o'rinni egallagan.

2023 yilda baholangan mamlakatlar soni 195 taga yetkazildi va qayta baholandi. Mamlakatimiz ushbu reytingda 30-o'ringa ko'tarildi . Jahon hamjamiyatida 1945 yilda tashkil etilgan Birlashgan Millatlar Tashkiloti bugungi kunda xalqaro miqyosda tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash, barqaror rivojlanishga ko'maklashish hamda inson huquqlarini himoya qilish va rag'batlantirishda markaziy muvofiqlashtiruvchi institut sifatida faoliyat yuritib kelmoqda. Ushbu tashkilot o'zining universalligi bilan global siyosiy tizimda muhim o'rin egallaydi. O'zbekiston Respublikasi 1992 yil BMT ga a'zo bo'lganidan beri ushbu xalqaro miqyosdagi tashkilotda faol ishtirok etib kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasi tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida BMT bilan hamkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratadi. Davlat BMT Ustavi, Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi hamda boshqa asosiy xalqaro-huquqiy hujjatlarda belgilangan maqsad va tamoyillarga sodiqligini amaliy faoliyati orqali namoyon etib kelmoqda. Shuningdek, O'zbekiston o'z zimmasiga olgan xalqaro majburiyatlarni izchil va mas'uliyat bilan bajarib kelayotgan davlatlar qatoridan o'rin oladi.

BMTning teng huquqli va to'laqonli a'zosi sifatida O'zbekiston xalqaro munosabatlarda tenglik, o'zaro hamkorlik, ko'p tomonlama yondashuv hamda xalqaro siyosiy tizim barqarorligini qo'llab-quvvatlash tamoyillariga qat'iy amal qiladi. So'nggi yillarda mamlakat tomonidan xalqaro nizolarni

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

tinch yo'l bilan hal etish, qurolli mojarolarning oldini olish, davlatlar o'rtasida muloqot va hamkorlikni mustahkamlash, shuningdek, inson huquqlarini global miqyosda himoya qilishga qaratilgan tashabbuslar faol ilgari surilmoqda.

O'zbekiston BMT va uning ixtisoslashgan muassasalari bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'ygan. Jumladan, Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti, Xalqaro mehnat tashkiloti, Jahon intellektual mulk tashkiloti, YuNESKO, Jahon oziq-ovqat tashkiloti, Jahon banki hamda MAGATE kabi tuzilmalar bilan hamkorlik aloqalari izchil rivojlanib bormoqda.

1993 yil 24 oktyabrda Toshkent shahrida BMT vakolatxonasining ochilishi O'zbekiston va BMT o'rtasidagi institutsional hamkorlikni mustahkamlashda muhim bosqich bo'ldi. Bugungi kunda mamlakatda BMTning o'ndan ortiq dastur va agentliklari, jumladan, BMT Taraqqiyot dasturi, YuNFPA, YuNISEF, Narkotiklar va jinoyatchilikka qarshi kurash boshqarmasi, OIV/OITS bo'yicha qo'shma dastur hamda gender tengligi masalalariga ixtisoslashgan tuzilmalar faoliyat yuritmoqda.[1]

Turli yillarda O'zbekistonga BMT Bosh kotiblari Kofi Annan, Pan Gi Mun va amaldagi Bosh kotib Antoniu Guterrish tashrif buyurgan bo'lib, bu tashriflar o'zaro hamkorlikni yanada mustahkamlashga xizmat qilgan.

So'nggi besh yil davomida O'zbekistonning BMT bilan munosabatlari sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan BMT Bosh Assambleyasining 72-, 75- va 76-sessiyalarida, shuningdek, Inson huquqlari bo'yicha kengash sessiyalarida ilgari surilgan tashabbuslar xalqaro va mintaqaviy xavfsizlik, ta'lim, madaniyat, ekologiya, turizm va inson huquqlarini himoya qilish sohalarini qamrab oldi.[2]

Mazkur sa'y-harakatlarning xalqaro miqyosda e'tirof etilishi BMT Bosh Assambleyasi tomonidan Markaziy Osiyoda tinchlik va barqaror taraqqiyot, ma'rifat va diniy bag'rikenglik, barqaror turizm hamda Orolbo'yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar zonasi deb e'lon qilishga doir rezolyutsiyalarning qabul qilinishida o'z ifodasini topdi.

Ilmiy manbalarda ta'kidlanishicha, O'zbekistonda inson huquqlarini himoya qilish masalasi Birlashgan Millatlar Tashkiloti bilan hamkorlikning strategik ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida shakllangan. So'nggi yillarda mamlakatda demokratik tamoyillarga asoslangan, inson huquqlari bo'yicha xalqaro mezonlarga mos barqaror siyosiy-huquqiy tizim vujudga keldi. Qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyati institutlarining o'zaro muvozanatli faoliyati ta'minlanib, jamiyatda Konstitutsiya va qonun ustuvorligiga hurmat kuchayib bormoqda.

Davlat siyosatida "inson sha'ni va qadr-qimmatini yuksaltirish" tamoyili amaliy mazmun kasb etmoqda. Ushbu yondashuv inson huquqlarini abstrakt tushuncha sifatida emas, balki har bir fuqaroning xavfsiz hayoti, asosiy huquq va erkinliklari, munosib turmush sharoiti, sifatli ta'lim va tibbiy xizmatdan foydalanish imkoniyatlari bilan uzviy bog'liq holda talqin etishni nazarda tutadi. Shu bilan birga, ijtimoiy himoya tizimi va ekologik barqarorlikni ta'minlash ham inson qadrini yuksaltirishning muhim tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda.

O'zbekistonning inson huquqlari sohasidagi ochiqligi BMTning nufuzli vakillari va maxsus ma'ruzachilarining mamlakatga tashriflari orqali ham namoyon bo'ldi. Xususan, so'nggi yillarda inson huquqlari, diniy erkinlik, sud hokimiyati mustaqilligi hamda terrorizmga qarshi kurash sharoitida asosiy

[1] Matyoqubov X. X . O'zbekistonning eng yangi tarixi . Toshkent . 2021. 121-b.

[2] https://parliament.gov.uz/articles/325

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

erkinliklarni himoya qilish masalalari bo'yicha BMT maxsus mexanizmlari bilan samarali muloqot yo'lga qo'yildi.

2017 yilda BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasi doirasida ilgari surilgan tashabbuslar O'zbekistonning global inson huquqlari kun tartibini shakllantirishga intilayotganini ko'rsatdi. Jumladan, inson huquqlari bo'yicha doimiy muloqot maydonini yaratishga qaratilgan Samarqand forumi hamda yoshlar huquqlariga oid universal xalqaro-huquqiy hujjat ishlab chiqish takliflari xalqaro hamjamiyat tomonidan e'tibor bilan qabul qilindi.

Keyingi yillarda Samarqand shahrida o'tkazilgan xalqaro forum va veb-konferensiyalar inson huquqlari masalalarini mintaqaviy va global darajada muhokama qilish uchun muhim intellektual platformaga aylandi. Ushbu anjumanlar yakunida qabul qilingan deklaratsiya va rezolyutsiyalar BMTning rasmiy hujjatlari sifatida e'tirof etilishi O'zbekiston tashabbuslarining xalqaro ahamiyatini tasdiqlaydi.[3]

Barqaror taraqqiyot sohasida O'zbekiston BMT bilan yaqin hamkorlikni amalga oshirmoqda. Mamlakatda Barqaror rivojlanish maqsadlarini milliy darajada joriy etishga qaratilgan kompleks hujjatlar qabul qilinib, ularni amalga oshirish uchun institutsional mexanizmlar shakllantirildi. Parlament va ijro hokimiyati darajasida muvofiqlashtiruvchi tuzilmalar faoliyat yuritib, xalqaro majburiyatlarning bajarilishi monitoring qilinmoqda. O'zbekiston tomonidan taqdim etilgan ixtiyoriy milliy hisobotlar mamlakatning ochiqlik va hisobdorlikka intilishini aks ettiradi.

Inson huquqlarini institutsional jihatdan ta'minlash borasida O'zbekiston Markaziy Osiyo mintaqasida ilg'or tajribani namoyon etdi. Parlament Ombudsmani, Bolalar huquqlari bo'yicha vakil, Biznes-ombudsman hamda Inson huquqlari bo'yicha Milliy markazdan iborat tizim inson huquqlarini himoya qilishning muhim mexanizmlariga aylandi.[4]

So'nggi yillarda majburiy va bolalar mehnatiga barham berish, qiynoqlarning oldini olish, fuqaroligi yo'q shaxslar muammosini hal etish yo'nalishlarida tub burilishlar yuz berdi. Xususan, yangi fuqarolik to'g'risidagi qonun qabul qilinishi natijasida o'n minglab shaxslar huquqiy maqomga ega bo'ldi, bu esa xalqaro tashkilotlar tomonidan ijobiy baholandi.

Qonunchilikni takomillashtirish jarayoni BMTning inson huquqlari bo'yicha shartnomaviy organlari va ustav institutlari tavsiyalariga mos holda olib borilmoqda. Shu asosda 2020 yilda inson huquqlarini ta'minlashga qaratilgan Milliy strategiya ishlab chiqildi va izchil amalga oshirilmoqda. Ushbu strategiya gender tengligi, so'z va vijdon erkinligi, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish kabi yo'nalishlarni qamrab oladi hamda keng jamoatchilik ishtirokida shakllantirilgani bilan ahamiyatlidir.

O'zbekiston BMTning inson huquqlari bo'yicha shartnomaviy organlari bilan faol muloqotni davom ettirib, milliy ma'ruzalarni o'z vaqtida taqdim etib kelmoqda. Shu bilan birga, Universal davriy obzor mexanizmi doirasida berilgan tavsiyalarni amalga oshirish davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylangan.

O'zbekistonning 2021–2023 yillarda BMT Inson huquqlari bo'yicha kengashi a'zosi etib saylanishi mamlakatda olib borilayotgan islohotlarning xalqaro miqyosda e'tirof etilganidan dalolat beradi. Kengash doirasidagi faoliyat davomida O'zbekiston nogironlar huquqlariga oid xalqaro majburiyatlarni

[3] Karimov N. va boshqalar. O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi: tarix va hozirgi zamon. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2020. – 216 b.

[4] Saidov A.H. O'zbekiston Respublikasining xalqaro-huquqiy munosabatlari va inson huquqlari. – Toshkent: "Adolat", 2019. – 320 b.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

ratifikatsiya qilish, yoshlar va ayollar huquqlarini ilgari surishga qaratilgan rezolyutsiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali o'z pozitsiyasini mustahkamladi.

Umuman olganda, O'zbekiston va BMT o'rtasidagi ko'p qirrali hamkorlik inson huquqlarini ta'minlash, barqaror taraqqiyot va global xavfsizlikka erishishga qaratilgan umumiy sa'y-harakatlarning ajralmas qismi sifatida namoyon bo'lmoqda. Mamlakat ushbu yo'nalishdagi hamkorlikni kelgusida ham chuqurlashtirishga intilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Matyoqubov X. X . O'zbekistonning eng yangi tarixi . Toshkent . 2021. 121-b.
2. https://parliament.gov.uz/articles/325
3. Karimov N. va boshqalar. O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi: tarix va hozirgi zamon. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2020. – 216 b.
4. Saidov A.H. O'zbekiston Respublikasining xalqaro-huquqiy munosabatlari va inson huquqlari. – Toshkent: "Adolat", 2019. – 320 b.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.